

PLATÓN

AZ ÁLLAM

Fordította Jánosy István

TARTALOM

Első könyv

Bevezetés. A Bendisz-ünnep

Kephalosz az öregségről és a pénzről

Az igazságosság meghatározásának első kísérlete

Igazságosság az, ha a baráttal jót cselekszünk, az ellenséggel rosszat?

Az igazságosság meghatározásának második kísérlete. Thraszümakhosz szerint:

Igazságosság az, ami az erősebbnek előnyös

Harmadik kísérlet az igazságosság meghatározására. Mi az igazságosság haszna?

Szókratész cáfolata: az igazságtalanság nem jár haszonnal. Különválasztja a pénzszerzést a gondozottai javát szolgáló szakmáktól

Szókratész kitérője: a legjobbak nem kívánnak uralkodni

Thraszümakhosz fordított erkölcsi értékrendje

Szókratész problematikus cáfolási kísérlete

Vajon az igazságtalanság erősebb és hatalmasabb az igazságosságnál?

Igazságosságra még a gonoszoknak is szükségük van egymás közt

Vajon az igazságtalan jobban él-e az igazságosnál?

Második könyv

Glaukón Szókratésztől meggyőzőbb bizonyítékot kíván. A jó három fajtája

Mi az igazságosság és az igazságtalanság tisztán önmagában és mi a hatalma a lélekben?

A legtöbb ember az igazságosságot kénytelenségből vállalja, mert az középút a két véglet: a legnagyobb jó és a legnagyobb rossz között

A kettő életét kettejük éles szembeállításával ítéldhetjük meg

A költők és a nevelők nem az igazság lényegét magasztalják, hanem a belőle fakadó javakat

Igazságosnak lenni kínos és fáradságos

Minden a látszat. Az igazságtalan még az isteneket is lekenyerezi

Ilyen beszédek hallatán ugyan melyik utat válassza az ifjúság?

Az igazságos csak vagy valami isteni kegyelemből, vagy merő gyöngeségből marad igazságos
Mutassa ki Szókratész az igazság lényegét, s hogyha ez önmagában jobb az igazságtalanságnál, mit idéz elő a lélekben és így miért üdvösebb neki
Szókratész azt ajánlja, hogy az igazságosság mibenlétét egy az emberi lélekkel analóg, mégis sokkal nagyobb méretű modellen vizsgálják meg: tudniillik az államon

Az állam keletkezése

A primitív állam élete

Az igények növekedése megnöveli az államot. A "dózsölő" állam

Az állam területének védelme: a hivatásos hadsereg

Milyeneknek kell lenniök az állam őreinek?

Az állam őreinek nevelése

Az istenek jók, és senkinek nem ártanak

Az isten nem csal meg senkit, és alakot sem vált

Az isten nem hazudik

Harmadik könyv

Az Alvilág rettenetességeinek kiszínezésével ne riogassák a fiatalokat

A fiatal örök ne nevéssenek fölöslegesen idétlenül

Igazság és hazugság emberi viszonylatban

Féktelenség és önmérséklet

Az emberről csak akkor lehet beszélni, ha már tisztázták az igazságosság lényegét

Az elbeszélő költészet felosztása

Az utánczás feladata. Itt is érvényes a munkamegosztás

Az örök csak komoly, méltóságteljes, erkölcsös magatartást utánozhatnak

Az éneklés módja és a dallamok

A ritmus

Szép stílus, szép erkölcs, szépalakúság, zene, szerelem

A testgyakorlásról

Az erkölcsök elfajulásával egyre több lesz a beteg és a pörlekedő

A helyes és a helytelen gyógyászat

Milyen a jó bíró?

Az előbbieket összefoglalása

A zene és a testgyakorlás célja: az egyoldalúság elkerülésével a lélek összhangjának kialakítása

A vezetők kiválasztása

A polgárok tekintsék testvéreknek egymást

Három emberfajta

Az öröknek nem lehet magántulajdonuk

Negyedik könyv

Boldogok-e az örök?

A gazdagság és a szegénység egyaránt ártalmas

Háború

Mekkora legyen az állam?

Minden a neveléstől függ
A nevelés terén káros az újítás
Nem kell minden apróságot szabályozni
A vallás
Hol találhatjuk meg az államban az igazságosságot?
A négy erény az államban
A bölcsesség
A bátorság
A józan önmérséklet
Az igazságosság
Az igazságosság az egyes emberben
Az állam erkölcsössége a polgárok erkölcsének függvénye
A lélekben három hajlam van: gondolkodás, indulat, vágyakozás
A vágyakozás különbözik a gondolkozástól
Az indulat különbözik a vágyakozástól és a gondolkozástól
Az egyén igazságossága
Az igazságtalanság
Az igazságosság a lélek egészsége, az igazságtalanság a betegsége
Az igazságosság előnyös, az igazságtalanság káros
Az igazságtalanság fajtái

Ötödik könyv

Nő- és gyermekközösség
A nők nevelése és kötelességei ugyanazok, mint a férfiaké
Ellenért: a nő természete különbözik a férfiéétől
A férfi és nő képességei közt nincs alapvető különbség, csak fokozati
A férfiak és a nők egyforma alkalmazásának előnyei
A nő- és gyermekközösség az öröknél, és ennek előnyei
A gyermekek nevelése
A nő- és gyermekközösség erősíti az állam egységét
Az örök boldogsága
Katonai nevelés
Fegyelmezés és jutalmazás
Az ellenséggel való bánásmód
Görögök egymás közti háborúskodása
Hogyan valósulhat meg az ideális állam?
Ki a filozófus?
"Tudás" és "vélemény"
A "vélemény"

Hatodik könyv

A filozófusnak kell kormányoznia, mert csak ő ismeri az igazságot
A filozófustermészet tulajdonságai
A filozófusok állítólag értéktelenek az állam szempontjából

Ennek az állam az oka: miért nem használja fel őket?

Miért fejlődik rosszul a legtöbb filozófus?

A filozófustermészetet megrontja a környezete

A filozófiát elárasztják a selejtes elemek

Az igazi filozófus kénytelen visszavonulni

Hogyan kellene ápolnia az államnak a filozófiát?

Még a tömeget is meg lehetne győzni a filozófia értékéről

A filozófus az államot isteni mintára alkotja meg

Lehetséges, hogy egy államot filozófusok kormányozzanak?

Az örök nevelése

Az öröknek a "jó" ideáját kell megismerniük

Mi a "jó"?

Miként a Nap megvilágítja a látható dolgokat, akképpen a "jó" az ésszel felfogható dolgokat

A megismerés tárgya négyféle, s négyféle a megismerés formája is

Hetedik könyv

Barlanghasonlat

Életünk olyan, mint a barlanglakóké

A nevelésnek a lélek szemét a jó ideája felé kell irányítania

A filozófusokat kényszeríteni kell az államvezetésre

Milyen tudományokkal kell nevelnünk a filozófust?

A mennyiségtan

A mértan, a csillagászat, a zene

Minden tudomány még csak bevezetés a dialektikába

A dialektika célja a jó megismerése

Emlékeztető az őrifjak helyes kiválasztására

A nevelés korszakai: 17-től 20 éves korig kötelező a testnevelés, 20-tól 30 éves korig az előkészítő tudományokkal való foglalkozás

A helytelenül művelt dialektika veszélyei

30-tól 35. évükig a dialektikával foglalkoznak, majd 50 éves korukig állami szolgálatot teljesítenek

Első teendők a hatalomátvétel után

Nyolcadik könyv

Milyenek legyenek az örök?

A hibás államformák

A timokrácia

A timokratikus állam jellege

A timokratikus jellemű ember

Az oligarchia

Az oligarchia jellegzetes hibái

Az oligarchikus jellemű ember

A demokrácia

A demokratikus állam jellegzetes vonásai

A demokratikus jellemű ember

Hogyan lesz az oligarchikus jellemű emberből demokratikus jellemű?

A türannikus állam

A túlságos szabadság szolgaságra vezet

Három társadalmi réteg: herék, szegények, gazdagok

A nép vezért keres

Hogyan lép fel a türannosz? Mik a jellegzetes tulajdonságai?

A türannosz testőrsége és környezete

Kilencedik könyv

A türannisz embere

Az ember lelke mélyén egy gonosztevő szunnyad

Erősz türannosz

Az igazságtalan a legnyomorultabb, az igazságos a legboldogabb

Három bizonyíték a türannosz boldogtalanságára. Első: államforma és egyén megfelel egymásnak; a türannosz élete mindenkienél nyomorultabb

A második bizonyíték: a lélek három része és az ezeknek megfelelő háromféle gyönyörézés.

Az értelem gyönyöre a legmagasabb rendű

A harmadik bizonyíték: a tudásszerető gyönyöre a létező szemléletében gyökerezik, és ez különb, mint a többi értelmetlen gyönyör

Összefoglalás: az igazságosság mindenben előnyösebb az igazságtalanságnál. Az ember rendeltetése: alárendelni ösztöneit az értelemnek

Tizedik könyv

Visszatér a költészet kritikájára

Mi az utánzás? Ideák, való dolgok, műalkotások és ezek alkotói: isten, kézműves, művész

Homérosz és a tragédiaköltők kritikája: nem értenek ahhoz, amit ábrázolnak

A lélek halhatatlansága

A testben lakozó lélek nem észlelhető eredeti, örök mivoltában, hanem csak torzultan

Az igazságos evilági jutalma

Mi vár az igazságosra a túlvilágon?

Végső tanulság

<http://mektukor.oszk.hu/03600/03629/03629.htm>